

ADALET VE İÇİŞLERİ ALANINDA İŞBİRLİĞİ SÜRECİNDE AB'NİN ULUSLARARASI HUKUK'DAKİ YERİ

Araş. Gör. Reşat Volkan GÜNEL*

ÖZET

Avrupa devletleri arasında, fikir olarak 17. yy'a kadar giden, hukuki olarak ise 2. Dünya savaşı sonrası oluşan işbirliği ve bütünleşme, günümüz itibariyle Avrupa Birliği (AB) ismi ile faaliyetlerine devam etmektedir. Geline süreçte, yürürlüğe girmeye hazırlanan Avrupa Anayasası üzerine Antlaşma (*Treaty Establishing a Constitution for Europe*)¹ ile, Birlik faaliyetlerinin, Adalet ve İçişleri alanı da dahil olmak üzere, tek bir hukuki metin üzerine inşa edilecek olması, AB'nin uluslararası hukuk kişisi olarak alacağı biçim, çalışmamızın ana konusudur. Özellikle üzerinde durulacak husus ise, ceza hukuku gibi bir alanda kurulacak tekçi ve üstün yapı ve üye devletlerin ülkesindeki yargılama yetkisine getirilecek sınırlamalar ile, AB-Üye Devletler ilişkisinin hangi boyuta varacağına ilişkindir.

I. Avrupa Birliği'nin (AB) Mevcut Hukuki Statüsü

AB'nin hukuki statüsü, üye devletlerin kurucu antlaşmalar yoluyla meydana getirdikleri organlar üzerine inşa edilmiştir. AB faaliyet alanını ve gücünü bu antlaşmalardan alır.

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Devletler Genel Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

¹ İleriki bölümlerde AB Anayasası olarak ifade edilecek

Söz konusu antlaşmaların başında 1951 tarihli Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'nu (AKÇT) kuran Antlaşma ile 1957 yılında imzalanan Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET) kuran Antlaşma ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu (AAET) kuran Antlaşma gelir. Bu Antlaşmaların sonrasında Amsterdam Antlaşmasıyla AB müktesebatına dahil edilen Schengen Anlaşması ve 1986 tarihli Tek senet (*Single Act*) adı verilen belgenin imzalanmasıyla oluşan Avrupa iç pazarı, malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımında mihenk taşı oluşturmuşlardır.

1) **Maastricht Antlaşması** : Avrupa Birliği ismi ile siyasi birliğe geçiş, 1992 yılında Maastricht Antlaşması ile olmuştur. Bu Antlaşma ile tek para birimi² ve Avrupa vatandaşlığı³ kavramları oluşmuştur. AB 3 sütunlu⁴ yapısı bu antlaşma çerçevesinde belirlenmiştir. Günümüzde de AB müktesebatı, sütunların arasında tuğlaları dizmektedir.

AVRUPA BİRLİĞİ (AB)		
I. SÜTUN Uluslar üstü	II. SÜTUN Hükümetler arası	III. SÜTUN Hükümetler arası
Avrupa Toplulukları	Ortak Dış ve Savunma Politikası (AGSP)	Adalet ve İçişleri Politikası
1. Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)		
2. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT)		
3. Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (AAET)		

² Önceleri ECU adını alan Euro (Avrupa merkezi para birimi).

³ Vatandaşlığı sadece devletler verebileceğinden buradaki vatandaşlık varsayımsal bir vatandaşlıktır. Amsterdam Antlaşması madde 17 “ Üye devletin uyruğunda olan herkes Birlik vatandaşıdır. Birlik vatandaşlığı ulusla vatandaşlığın yerini almayıp onu tamamlar”.

⁴ Sütun ifadesi, AB’nde söz konusu 3 başlığın birbirinden bağımsız, ancak ortak amaçlar doğrultusunda hareket eden alanlarını ifade eder.

2) Amsterdam Antlaşması : 1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması ile AB'nin hukuki statüsüne dair, özgürlük,güvenlik ve adalet alanı⁵ ifadesi yerini bulmuş, Schengen Antlaşması ek⁶ olarak Antlaşmaya dahil edilerek iç sınırlamalar istisnalar saklı kalmak suretiyle ortadan kalkarken⁷, dış sınırlara ise adeta bir kabuk daha eklenmiştir. Doğuya doğru genişlemenin getireceği yükün alt yapısı, bu Antlaşma ile sağlamlaştırılmıştır. Amsterdam Antlaşması ile getirilen en önemli değişiklik ise 3. sütunda yer alan vize,sığınma,göç ve hukuki konulara ilişkin konuların 1. sütuna aktarılmış olmasıdır. Bu durum 3. sütunun ismini Polis ve Cezai Konularda Adli İşbirliği'ne (*Police and Judicial Co-operation in Criminal Matters*) dönüştürmüştür⁸.

3) Nice Antlaşması : 2003 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Nice Antlaşması ise AB'nin gelecekte alacağı hukuki yapıya ilişkin olarak Amsterdam Antlaşmasına bir takım düzeltme ve ilaveler getirmiş, yeni genişleme süreçlerinin yolunu açmıştır⁹.

İşte tüm bu süreç içinde öncelikle, Polis ve Cezai Konularda Adli İşbirliği sütunundaki gelişimi, faaliyete geçen kurumları inceleyeceğiz. Sonrasında, üye devletlerin genel itibariyle yargılama yetkisine getirdiği sınırlamalar ile bu durumun AB'nin isimlendirilmese¹⁰ de hukuki yapısının alacağı biçim, çalışmamızın temelini oluşturacaktır.

II. Polis ve Cezai Konularda Adli İşbirliğinde Gelişim

Schengen Antlaşmasının AB müktesebatına dahil olması ve Tek Pazarın sağlamış olduğu dolaşım özgürlükleri, özünde Üye devlet vatandaşlarına büyük kolaylıklar getirmiştir. AB içinde bütünleşme yaşanırken, bu durum, suçluların da daha özgür hareket etmelerini sağlamıştır. Ancak üye devletlerin adli makamlarının ve güvenlik güçlerinin yetkileri, kendi devletlerinin ülkesi ile sınırlı olduğu için, serbest dolaşım onlara engeller oluşturmaktadır. Temeli ekonomik örgütlenmeye dayanan Birlikte,

⁵ ABA 2. madde 4. bend ve yürürlüğe girmemiş AB Anayasası Kısım IV.

⁶ 1997 C 340 sayılı AB R.G., s.92-114

⁷ Birleşik Krallık ve İrlanda'nın, antlaşmanın Schengen ekine dair imzaları yoktur.

⁸ Paul Craig, Gráinne De Búrca, *EU Law Text,Cases and Materials*, 3.Edition, Oxford, 2003, s.30-1

⁹ Craig,De Búrca, *EU Law*, s.44

¹⁰ AB antlaşmalarında hukuki yapıyı sınırlamamak adına "Federal" kelimesinin özellikle kullanılmadığına ilişkin olarak Ünal Tekinalp ve diğerleri, *Avrupa Birliği Hukuku*, 2.Bası, Beta, İstanbul, 2000, s.41

sadece ekonomik suçlar konusunun dahi ihmali, Birliğin yıkımına sebep olacak bir nedendir¹¹. Özellikle iki yada daha fazla ülkeyi ilgilendiren suçlarda gerek yetki çatışmaları gerekse adli işbirliğinin sağlanamaması, suçluların cezasız kalmasına sebep vermektedir.

Ayrıca, süreç içinde AB organlarının devletler üstü yetkilere sahip olması, bir tüzel kişilik olarak, örgütün kendi bünyesinde de suça konu fiillerin¹², işlenmesine olanak tanımaktadır. Bu suçlar sonucu, sadece AB bünyesinde milyarlarca Euro zarar görülmektedir¹³.

AB'nin iddiası olan özgürlük, güvenlik ve adalet alanı için uygun denetim sisteminin ve etkin kontrolün aynı paralelde gelişmemesinde, başlıca iki sebep gösterilebilir. Önde gelen sebep, siyasal iktidarla onun ülkesinde uygulanan ceza hukukunun ilişkisidir¹⁴. Sonuçta AB üyelerinin her birinin ayrı siyasi görüşü ve bunun yanında özellikle içinde "Kanunsuz suç ve ceza olmaz" gibi aslında çok teknik bir ilkeyi barındıran ceza hukuku alanında farklılıkları vardır. Her ne kadar AB'nin siyasi birliğe giden adımları büyük de olsa, AB, henüz "Avrupa Birleşik Devletleri" yada "Avrupa Devleti" değildir. Gerçi bu yönetim biçiminde dahi eyaletler arasında ortak ceza hukuku kuralları belirlemek son derece güçtür. Eş deyişle, Avrupa Reform Merkezi'nin Adalet ve İçişleri bölümü üyesi Adam Townsend, İspanya örneğini vererek, Bask bölgesi polislerinin, ETA'nın terörist faaliyetlerine ilişkin yumuşak tavır sergilediklerini ve İspanya İçişleri makamları ile işbirliğinde zorluklar çıkardıklarını belirtmektedir¹⁵.

İkinci sebep ise AB'nin 3 sütunlu yapısıdır. Polis ve Cezai Konularda Adli İşbirliği sütunu, üye devletlerin hükümetler arası işbirliği yolu ile yavaş ilerlerken ; özgürlükler

¹¹ Durmuş Tezcan, "Avrupa Toplulukları Hukuk Düzeni İçinde Ceza Hukukunun Yeri", Prof. Aziz Köklü'nün Anısına Armağan, A.Ü.S.B.F., 1984, s.452

¹² Özellikle AB'nin sağladığı fonların hile ile kullanılması, gümrük ayrıcalıklarından dolandırıcılık yolu ile haksız çıkarlar sağlanması, AB ile ilişkili olarak rüşvet ve vergi mevzuatı boşluklarından yararlanma, kara para aklama, görevi kötüye kullanma gösterilebilir. Bknz. ibid., s.453-64

¹³ Örn. Avrupa Komisyonu 1998 yıllık raporuna göre topluluğun mali çıkarlarına karşı yasa dışı faaliyetler 1 milyar Euro'nun üzerindedir. COM (99) 590.

¹⁴ Ayrıntılı bilgi için ; Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 3. Bası, Beta, İstanbul 2005, s. 4-6

¹⁵ Adam Townsend, *Police and Judicial Cooperation : Europol & Eurojust*, The Centre for European Reform, 2002, s.4

alanı, birinci sütunda, devletler üstü yetkilerle donatılmış Avrupa Toplulukları bünyesinde alınan kararlarla hızla ilerlemektedir¹⁶.

Günümüze kadar yapılan antlaşmalarla Birlik, suçla mücadele için her zaman daha yakın işbirliği¹⁷ gerektiğini kabul etmiş ve buna bağlı olarak süreç içinde çeşitli kurumları ve yasama çalışmalarını faaliyete geçirtmiştir. Bir kısım kurumlar ve çalışmalar ise beyaz ve yeşil kitaplar¹⁸ aracılığı ile Avrupa kamuoyuna sunulmuş, benimsenip faaliyete geçmeyi beklemektedir. Kısaca bu kurumlara değinerek değerlendirmeler yaptıktan sonra, AB mevzuatının ve uygulamasının uluslararası hukuk kişiliği açısından geldiği nokta üzerine değerlendirmelerimizi yapacağız ;

1) Avrupa Polis Ofisi (Europol) : Avrupa Uyuşturucu Biriminin halefi olan Europol’u kuran antlaşma 1995’de imzalanarak, 1998’de yürürlüğe girmiştir¹⁹. Merkezi Hollanda’da olan Europol’ün özel görevi, üye devletlerin polis makamları ve diğer yasa uygulama birimlerinin faaliyetlerini ve bunların, iki ya da daha çok üye devleti etkileyen ciddi suçlar, terörizm ve Birlik politikası kapsamındaki bir ortak çıkarı etkileyen suç biçimlerinin önlenmesi ve bu suçlarla savaşılmaması konusundaki işbirliğinin desteklenmesi ve güçlendirilmesidir²⁰. Sonrasında antlaşmaya, ekler yolu ile ya da Konsey kararları ile insan kaçakçılığı, bilgisayar suçları, araba hırsızlıkları, dolandırıcılık gibi bir çok suç dahil edilmiştir.

Europol, kendine özgü bir uluslararası örgüt olup, ulusüstü kamusal otoriteye sahiptir ve doğrudan ulusal temel haklara ve anayasal ilkelere bağlı değildir²¹.

Europol’un görev ve yetkileri, veri toplama ve analizle sınırlı olup, arama, yakalama, el koyma, tanık dinleme gibi yetkilere sahip olmamakla beraber, zirvelerde alınan ararlarla kısa zamanda operasyonel yetkilere sahip olacağı kuşusuzdur²².

¹⁶ Gelişmenin adli işbirliği alanında yavaş işleminin sebebi olarak. Bknz. Juliet Lodge, Mustafa Bayburtlu, **Avrupa Birliğinin Adalet ve İçişleri Alanındaki Müktesebatı ve Türkiye’nin uyumu**, İKV Yayınları, İstanbul 2002, s.11

¹⁷ Son olarak Nice Antlaşması ile 29 ve 31. maddeye getirilen değişiklikler

¹⁸ Komisyon tarafından yayınlanıp, bir takım alanlarda fikirler ortaya koyarak Avrupa çapında danışma süreci oluşturan kitaplardır.

¹⁹ 27.11.1995 C 316 sayılı AB R.G.

²⁰ Europol sözleşmesi md.2 vd. ve AB Anayasası Madde III-177 bend 1

²¹ Mustafa Ruhan Erdem, **Avrupa Birliği Hukuku’nun Üye Devletlerin Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukuna Etkileri**, Ankara, Seçkin, 2004, s.387-8

Değerlendirme

Gelişen siyasi birlik içinde suç kataloguna yenilerinin ekleneceği şüphesizdir. Bununla beraber, Eurojust'un kuruluşu ve Avrupa Savcılığı kurulma tasarıları arasında Europol'e verilecek görevin sınırlarının kesin çizgilerle belli olmaması yetki çatışmalarını beraberinde getireceği şüphesini uyandırmaktadır. Europol'ün denetimi ise, istisnai haller dışında üye devletler tarafından yapılamamaktadır. Ancak, Konsey'deki ve Europol yönetim kurulundaki üye devlet temsilcisinin ulusal parlamentolara karşı sorumluluğuna gitmek suretiyle, üye devlet parlamentoları tarafından Europol faaliyetlerinin dolaylı olarak denetimi mümkündür²³.

2) Eurojust (European Judicial Co-operation unit) : Eurojust, iki yada daha çok üye ülkeyi ilgilendiren suçlarda, bu ülkenin adli makamları arasında cezai konularda işbirliğini geliştirmek üzere, 2002 yılında, Europol'un kuruluşunun aksine, Konsey kararı²⁴ ile kurulmuştur²⁵. Somut olarak ortaya çıkışı Tampere'de 1999 yılındaki zirvedir. Öncelikle Adli İşbirliği Geçici Birimi kurulmuş sonrasında Eurojust devreye girmiştir. Nice antlaşması'nın 29 ve 31. maddeleri Eurojust'un temel çizgisini belirlemiştir.

Ceza alanında işbirliğinin zor işleyen bir düzen olduğunun²⁶ kabulü sonucu, üye devletlerin yetkili makamları arasında etkili bir eşgüdüm ve işbirliği sağlanması ve birlikte etkin bir adli işbirliği ortamı kazandırılması, Eurojust'un amacını oluşturmaktadır²⁷. Tek Pazar haline gelmiş olan Birlikte, tek bir adli işbirliği birimi son derece önemlidir. Eurojust'un faaliyetleri kısaca şunlardır ;

- *Üye devletlerin yetkili makamlarından antlaşmalara uygun olarak yapılan başvuruları dikkate alıp, kovuşturmalarda ilgili üye devletin makamları ile işbirliği sağlamak*

²² İbid., 393-5

²³ İbid., 410-1

²⁴ 6.3.2002 C 63 sayılı AB R.G.

²⁵ Mehmet Özcan, "Avrupa Birliği Adli İşbirliği Birimi (Eurojust) : Gelişim ve Perspektifler", **Avrupa Araştırmaları Dergisi**, c.13, sayı 1-2, 2005, s.241-7

²⁶ *supra*, s.3,4

²⁷ Ümit Kocasakal, **Avrupa Birliği Ceza Hukukunun Esasları**, İstanbul, Vedat Yayınevi, 2004, s.135

- *İade işlemleri ve adli yardımlaşma taleplerini kolaylaştırmak*
- *Bilgi alışverişi sonucu üye devletlerin daha etkili soruşturma yapmasını sağlamak*
- *Üye devletler arasındaki yargılama yetkisi çatışmalarını engellemek*
- *Europol'un analizlerini dikkate almak*
- *Avrupa Adli Ağı ile yakın işbirliği içinde olmak*

Değerlendirme

Eurojust temelde iki büyük eksikliği taşımaktadır. Bunlardan ilki denetim mekanizması eksikliğidir. Eurojust'un sağladığı işbirliği çerçevesinde yapacağı hukuk ihlallerinin denetlenmesinin hangi organ tarafından yapılacağı açıkça belirlenmemiştir²⁸. Bu denetim yapısı mevzuatta henüz yoktur. Ancak Eurojust'u kuran Konsey Kararının 9. maddesinin 1. bendi, Eurojust üyelerinin statülerini, üye devletlerin ulusal yasalarına göre belirleneceğini belirtmektedir. Bu durumda Eurojust üyelerinin faaliyetlerini, kendisini görevlendiren üye devlet yapacaktır. Ancak bu durumda da şu açıklık ortaya çıkmaktadır ; Eurojust üyelerinin organize suç işlemesi durumunda, bunları denetlemek için de ayrıca birim mi kurulması gerekecektir? İşte burada bir üst adli makam ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Diğer önemli eksiklik ise Eurojust üyelerinin yetkilerinin sınırı ile görev sürelerinin tesbitinin de üye devletlerce belirlenecek olmasıdır. Söz konusu durum da hizmetin sürekliliği, soruşturmaların kesintiye uğrama ihtimali açısından incelenirse, son derece sakıncalı bir durum yaratacaktır²⁹.

Avrupa Savcılığı'nın oluşması halinde, Eurojust'un görev yetkilerinin çerçevesi hususunda görüş birliği yoktur. Eurojust'un uzun vadede başarısı, AB'nin diğer kuruluşları ile olan iyi ve sıkı işbirliğine bağlıdır³⁰.

3) Avrupa Adli Ağı (European Judicial Network) : Avrupa Adli Ağı, Konseyin 29 Haziran 1998 tarihli 14 maddelik ortak eylemi³¹ ile kabul edilmiştir. Üye devletler

²⁸ Özcan M. - op.cit. 258

²⁹ Ibid., s.250

³⁰ Erdem M.R. - op. cit., 434.

arasında adli bağlantı (judicial network) merkezlerinden oluşmaktadır. Ağın temel görevi, sınır aşan soruşturma ve kovuşturmalardaki usullere ilişkin bilgilerin yaygınlaştırılmasına katılarak, yerel yetkiye sahip olan makamlar arasında işbirliğini gerçekleştirmektir. Buna göre ;

- *Her bir üye devletin iç hukuk sistemi uyarınca uluslararası işbirliğinden sorumlu merkez makamlardan,*
- *Birlik dillerinden en az birini bilen bağlantı noktalarından*
- *İsteyen üye devletin belirleyeceği irtibat hakim ve savcılardan,*
- *Komisyonca kendi yetki alanındaki konularla ilgili olarak belirleyeceği bir bağlantı noktasından oluşur (madde 2)³².*

Ağ, isminden de anlaşılacağı üzere bilgi birikimi merkezidir.

4) UCLAF-OLAF (European Anti-fraud Office) : OLAF, AB'nin yürütme organı olan Avrupa Komisyonu içinde bağımsız bir idari soruşturma birimi olarak görev yapmakta olup, Avrupa Topluluğunun Teftiş kurulu niteliğindedir. Kuruma, 1988 yılında benzer amaçla kurulan Hileyi Önleme Koordinasyon Görev Gücü (UCLAF)'ın Genel Müdürlük seviyesi getirilmiş, genişletilmiş yetkilerle donatılmış ve bağımsız bir yapı kazandırılmıştır. Amacı, Birliğin mali bütünlüğünün korunmasında hile ile mücadele etmektir³³.

OLAF temelde iki tür idari soruşturma yapmaktadır.

- a) İç soruşturma adı verilen soruşturmada, Birlik bünyesindeki her türlü kurum ve kuruluşlarca yapılan işlem ve eylemlerin Birlik antlaşmalarına ve diğer müktesebata uygunluğu denetlenir.
- b) Dış soruşturma adı verilen soruşturma ise, Birliğin mali çıkarlarına zarar veren her türlü eylemi kapsamaktadır.

³¹ 7.7.1998, C 191 AB R.G.

³² Kocasakal Ü. - op. cit., 133.

³³ Hasan Köseoğlu, "Avrupa Hile İle Mücadele Ofisi- OLAF", **Gümrük Dergisi**, Ekim 2002, s.53

Değerlendirme

OLAF Topluluk yetkisine dayanan devletler üstü soruşturma faaliyetine sahip olduğu için, 3. sütunda yaşanan sorunlarla karşılaşmamaktadır. Ancak, OLAF ile ilgili önemli problem, idari soruşturmaların, adli kovuşturmaya dönüştürülmesinin güçlüğünde kendini göstermektedir. OLAF tarafından sağlanan idari koordinasyon ne kadar etkili olursa olsun, hatta OLAF'ın savcılar birimine sahip olarak adli danışmanlık hizmetinden yararlanmasında dahi, ceza kovuşturmaları belirsizliğini korumaktadır. Üye devletlerden bir çoğu OLAF'ın yaptığı soruşturmalarda elde ettiği delilleri hukuka aykırılık nedeniyle geçersiz saymaktadır³⁴.

5) Avrupa Tutuklama Müzekkeresi : Avrupa Birliği Konseyi, 13 Haziran 2002 tarihinde “Avrupa tutuklama müzekkeresi ve Üye Devletler arasındaki teslim usulleri hakkında” çerçeve kararı³⁵ kabul etmiştir. AB Konsey çerçeve kararı, Amsterdam Antlaşması içinde³⁶ ifadesini bulan, sonuçları açısından Üye devletler üzerinde bağlayıcı olan, ancak ulusal makamları söz konusu sonuçlara ulaşma şekli ve araçlarını seçme konusunda tamamen özgür bırakan bir yasama faaliyetidir. Bu kararlar bağlayıcı olmakla beraber doğrudan üye devlet üzerinde etkiye sahip değildir. Üye devletler yine sözleşmeler yolu ile kendi anayasal sistemlerini de dikkate alarak irade ortaya koymaktalar ve bu irade üye devletlerin en az yarısı tarafından kabul edilirse yürürlüğe girmektedir.

Ocak 2004 itibariyle yürürlüğe giren Avrupa Tutuklama Müzekkeresi, kovuşturmanın gerçekleştirilmesi, hürriyeti bağlayıcı ceza veya bir tutuklama emrinin yerine getirilmesi için talep edilen veya aranan bir kişinin bir başka üye devlet tarafından tutuklanması ve teslimi amacı ile bir üye devlet tarafından çıkarılan adli bir karardır³⁷. Üye devletler, herhangi bir Avrupa tutuklama emrini, karşılıklı tanıma ilkeleri doğrultusunda ve bu “Çerçeve Kararı” hükümlerine uygun olarak icra ederler³⁸.

³⁴ Topluluğun Mali Çıkarlarının Cezai Korunması ve Avrupa Savcılığı Hakkında Yeşil Kitap, **AB Komisyonu**, Durmuş Tezcan (Çev.), İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 2003, s.15-7

³⁵ 18.7.2002 C 190 AB R.G.

³⁶ AB'yi kuran Antlaşma VI. Bölüm 34. madde 2. bend b fıkrası

³⁷ AB Konseyi Çerçeve Kararı Bölüm 1 Genel İlkeler madde 1.

³⁸ İbid., madde 2

Sistemin temel yapısı adli kararların karşılıklı tanınması ilkesine dayanır ve bu ilke, ilgili devletin iç hukukuna uygun olarak yetkili bir adli makam tarafından alınmış olan kararın, Birlik içinde tam ve doğrudan etki yapması ve toprakları üzerinde kararın infaz edileceği ülke makamlarının bu kararın infazına, tıpkı karar kendi yetkili makamlarınca verilmiş gibi yardımcı olmasını ifade eder³⁹.

Değerlendirme

Burada tartışılması gereken husus, suçluların iadesi antlaşmaları ile neden sonuç alınamadığı ve farklı bir usul izlendiğidir.

Gerek AB üye devletlerin tamamının üye olduğu Avrupa Konseyi nezdinde yapılan suçluların iadesi yada adli yardımlaşmaya ilişkin iki yada çok taraflı antlaşmalar⁴⁰, gerekse üye devletler arasında yapılan antlaşmalarda tam başarıya ulaşılamamasının sebebi olarak, karmaşıklık, bölünmüşlük ve bazı üye devletlerin antlaşmaları henüz imzalamamış yada onaylamamış olmaları gösterilebilir.

Avrupa Tutuklama Müzekkeresinde ise, yukarıda adı geçen antlaşmalarda genel olarak öngörülen yürütme erki basamağı yoktur. Gerekli olan sadece üye devletteki yetkili adli makamın düzenleyeceği belgeyi, diğer üye devlete, karşılıklı tanıma ilkesi altında, iletmeğidir.

6) Avrupa Savcılığı : AB'nin mali çıkarlarına karşı daha etkili ve merkezi bir işlev amacıyla ilk defa Corpus Juris adı verilen yasama çalışmalarında önerilmiştir. Öneri, ortak Avrupa alanında soruşturma ve kovuşturmaların, merkezi bir makam olan Avrupa Savcılığına bırakılmasını öngörür. Ancak yargılama yine üye devlet tarafından yürütülecektir. Komisyon tarafından sunulan, Avrupa Savcılığı hakkında yeşil kitap⁴¹, konuyu ayrıntılı olarak incelemiş ve kamuoyunun önerilerine sunmuştur. Genel olarak önerilen teşkilat şudur ;

³⁹ Daniel Flore, "le mandat d'arrêt Européen : Première mise en oeuvre d'un nouveau paradigme de la justice pénale Européenne", *Journal des tribunaux*, 13 Nisan 2002, no: 6050, s.273 Aktaran : Kocasakal Ü. - op. cit., 139-140.

⁴⁰ Örnek olarak, Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi, Hükümlülerin Nakline Dair Avrupa Sözleşmesi, Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi, Adli yardım Taleplerinin İletilmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi

⁴¹ supra, dn.27

- *Avrupa savcısı, Konsey tarafından, Komisyonun nitelikli çoğunlukla yaptığı öneri üzerine ve Avrupa Parlamentosunun olumlu raporu ile bir kez olmak üzere 6 yıllığına atanır.*
- *Avrupa Savcısı adli görev üstleneceğinden bağımsızlık ilkesine bağlı kalınmalıdır.*
- *Savcılık, Birliğin mali çıkarlarına karşı oluşan suçların faillerini ve şeriklerini araştırmak, kovuşturmak ve üye devletlerdeki ulusal yargı sistemleri ile topluluk kuraları arasında uyumu sağlamak üzere Temsilci⁴² Avrupa Savcılıkları ile belli bir hiyerarşi içinde ortak hareket etmek.*
- *Usul ve yetkilere ilişkin ayrıntılar AB ikincil mevzuatı ile belirlenecektir.*
- *Yetkisindeki suç katalogu genişlemeye müsait olmakla beraber kısaca, yolsuzluk, rüşvet, kara paranın aklanması, ihaleye fesat karıştırma, örgütlü suçluluk, görevi kötüye kullanma, memuriyet sırrını ifşa olarak belirtilebilir.*
- *Araştırma ve kovuşturmanın başlamasında kovuşturma mecburiyeti ilkesinin kabulü yönünde öneri yapılmaktadır⁴³.*

Avrupa savcılığı hakkında değerlendirmeleri corpus juris ile karşılaştırmalı olarak yapmak gerekir.

7) Corpus Juris⁴⁴ : Corpus Juris, Avrupa Komisyonu'nun girişimi üzerine, Mireille Delmas-Marty yönetiminde uzman bir grubun, AB'nin mali bütünlüğünün korunmasına yönelik olarak ceza ve ceza muhakemesi hukuku alanında ilkelerin saptanması çalışmasıdır⁴⁵. Üye devletlerin kanunları incelenmiş ve birinci sürümü 1997, ikincisi 2000 yılında olmak üzere, belli yöntemlerle ortak ilkeler belirlenip kamuoyunun bilgisine ve önerilerine sunulmuştur. Corpus Juris, Avrupa Başsavcısı ve onun üye devletlerdeki Temsilci Avrupa Savcıları ile bir teşkilat öngörmüş, yargılamaları ise üye

⁴² Temsilci ifadesi yerine Yeşil kitapta Tezcan, delege ifadesini kullanırken, Corpus juris'te yazarlar yetkilendirilmiş ifadesini kullanmaktadırlar.

⁴³ Yeşil Kitap, Tezcan D. – op.cit., 35,47-52,63,124.

⁴⁴ Latince bir ifade olup, maddi hukuk, genel hukuki yapı olarak ifade edilebilir. Bkn. Steven H. Gifis, **Law Dictionary**, 5. Edition, Barron's Legal Guides, 2003, s. 114

⁴⁵ Çalışmanın Türkçe metni için ; Mireille Delmas-Marty, J.A.E. Vervaele, **AB Mali Çıkarlarının Korunmasına İlişkin Ceza Hukuku Kuralları (Corpus Juris)** Serap Keskin, Hamide Zafer, Ümit Kocasakal (Çev.), Seçkin, Ankara, 2001

devletlerin ulusal mahkemelerine bırakmıştır. Corpus Juris'i hazırlayanlar belli ilkelerin⁴⁶ yanında, bir suç katalogu da sunmuştur⁴⁷.

Değerlendirme

Corpus juris ve Avrupa savcılığı hakkında yeşil kitap önerilerinde genel olarak tek bir Avrupa Savcısı ve ona bağlı olarak Temsilci Avrupa Savcılıkları benimsenmiştir. Tek Pazarın hakim olduğu, ortak bir alan olan AB bölgesinde, AB mali bütünlüğünün korunması için Komisyonun belirttiği üye devletler nezdinde 15 farklı yargılama usulünün⁴⁸ getirdiği karmaşa yerine, tek bir Avrupa Savcılığı, bir hukuk devrimi olmasının yanı sıra, AB'nin de kırılma noktası olacaktır. Çünkü her iki öneride de ve anayasa tasarısında, bir hiyerarşik düzenden bahsedilmektedir. Devletin varlığı, uluslararası hukukun getirdiği istisnalar hariç, ülkesinde sahip olduğu yetkiye, egemenliğe bağlıdır. Bir üye devlet savcısının Birliğin mali çıkarları uğruna, devletine tabi olmayan bir Avrupa Savcısından emir alması, geçmiş dönemlerin mandater yapısını anımsatmaktadır. Ayrıca her ne kadar önerilerde üye devletlerin egemenlik kaygıları dikkate alınarak düzenlemeler yapıldığı belirtilse de, AB'nin sürekli değişen yapısı ve belli konuların 1. sütunun alanına yani üye devletleri bağlayıcı kararlar alabilen organlara bırakılmaya çalışılması, Avrupa'da klasik devlet anlayışını ortadan kaldıracaktır.

III. AB'nin Uluslararası Hukuk Düzeninde Alacağı Biçim

Devlet, siyasi teşkilatlanmaya sahip, daimi nüfusu olan, yeryüzünün belli ve diğer devletlerin ülkesinden ayrı bir kesimidir. Onu diğer varlıklardan⁴⁹ ayıran özelliği ise, uluslararası hukuk kişilerinin varlığını ve bu anlamda onların yetkilerini tanınmasıdır. Onun iddiası, kendi ülkesinde yaşayan kişiler, mallar ve eylemler üzerindeki yetkisidir. Yetkinin ülkeselliği, uluslararası hukukun tanıdığı ilkelerden biri olmakla beraber, devletin kendisine tabi olmayan kişi, mal ve eylemler, herhangi bir zamanda ülkesinde

⁴⁶ Yasallık, cezanın şahsili, orantılılık, bağımsız ve tarafsız mahkemenin yargılama yapması ilkelerinin yanında yani bir kavram olarak Avrupa ülkeselliği ve çelişmeli yargılama ilkesi verilebilir.

⁴⁷ AB'nin mali çıkarlarına karşı hile ve benzer suçlar, ihaleye fesat karıştırma, kara para aklama, suç örgütü kurma, rüşvet, zimmet, görevi kötüye kullanma, meslek sırrını açıklama

⁴⁸ Yeşil kitap, Tezcan D. - op. cit. 115.

⁴⁹ İmparatorluk yada feodal yapının doğurduğu birimler gibi.

bulunuyorsa, bunların üzerinde yetki kullanması yasak değildir⁵⁰. Yetki kural yetkisizlik ise istisnadır. Ancak devletin bu konudaki takdir hakkı söz konusu olaylara yakın, doğrudan ve esaslı bir ilgisinin bulunmasını gerekli kılar⁵¹.

Devletin ülkesinde sahip olduğu bu yetkiye uluslararası hukukta bazı sınırlamalar getirilmiştir. Bu sınırlamalar o yetkinin hiç kullanılmaması şeklinde olabileceği gibi, kendi ülkesinde başka bir devletin bu yetkiyi kullanabilmesi şeklinde de olabilir⁵². Ancak bu ayrıcalıkları ve sınırlamaları da devletin ülkesindeki egemenlik hakkına ve dolayısıyla yargılama yetkisine tek taraflı sınırlama getiren adli kapitülasyonlardan ayırmak gerekir⁵³. Uluslararası hukukun bir aracı olan ayrıcalıklar, ulus-devlet yapısını ortadan kaldıran, egemenliği sınırlayan yada bölen ayrıcalıklar olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü bu ayrıcalıklar, uluslararası hukukun asli kaynakları olan antlaşmalar ve örf adet hukuku yolu ile gerçekleştirilmekte, karşılıklılık ve iyi niyet ilkeleri çerçevesinde uygulama alanı bulmaktadır.

Her ne kadar kavramlar, gerçeklikle birebir uyuşmasa da⁵⁴, devletlerin siyasal sistem içinde isimlendirilmesi, Amerika Birleşik Devletlerinin (ABD), federal bir devlet olarak uluslararası düzende yerini almasından bu yana, “üniter, federal ve konfederal” olarak kabul edilmektedir⁵⁵. İşte bu düzen içinde AB Anayasasının, Birliğin tek, üstün bir hukuki düzeni olarak, Adalet ve İçişlerini de hukuki yapısı içine alması sonucu geleceği nokta, son derece tartışmaya açıktır. Söz konusu gelişim içinde AB için sui generis ifadesinin kullanılması yada devletler üstü yetkiye sahip uluslararası örgüt terimi yetersiz kalacaktır. Bu bağlamda Euro aleyhtarları ile Avrupa federalistleri arasındaki

⁵⁰ Sevin Toluner, **Milletlerarası Hukuk Dersleri (Devletin Yetkisi)**, İstanbul, Beta, 1996, 4. Bası , s.3

⁵¹ Mann, F.A., **The Doctrine of Jurisdiction in International Law**, 1964 RC.1,s.162, Akehurst M., **Jurisdiction in International Law**,1975 BYIL vol. XLVI, s.145 aktaran: Toluner S. - op.cit. 3.

⁵² Devletin yargı bağımsızlığı kavramından yada diplomatik temsilcilerin, kabul eden devletin ülkesinde sahip olduğu ayrıcalıklardan bahsedebiliriz.

⁵³ Durmuş Tezcan, “Atatürk Hukuk Devriminin bir yönü: Adli Kapitülasyonlardan Uluslararası Ceza Hukukunun Modern İlkelerine Geçiş”, **BM Türk Derneği Yayınları No:8 Atatürk’e Armağan**, 1982,s.169

⁵⁴ Cemal Bali Akal, “Devlet, Yasa, Hakimiyet”, **Cumhuriyet’in 75. Yıl Armağanı**, İstanbul Üniversitesi, 1999, s.19 , “Kavram gerçeklikle birebir çakışmaz, çünkü kavram başka şey, gerçeklik başka şeydir. Bu nedenle de, kuramcının gerçekliği adlandırmak için kullanılan bir kavramı, ona uymadığını söyleyerek reddetmesi, bir başkasını da karşıt nedenle kabul etmesi son derece anlamsız bir çaba olabilir..... zaman ve mekan içinde, gerçeklik de, ona bağlı olarak kavramlar da hızla değişir”

⁵⁵ Oktay Uygun, “Avrupa ve Türk Anayasası: Temel İlkeler Yönünden Genel Bir Değerlendirme”, **Anayasa Yargısı**, 28-29 Nisan 2005, s.383

tartışma da şu soru üzerine yoğunlaşmaktadır. AB, bünyesinde onca çeşitliliğe rağmen, gerçek bir devlet niteliği kazanabilecek midir? Yoksa gelecekte de “neo-korporatist” sistemler içinde mi kalacaktır⁵⁶? Bu bağlamda siyasal sistemlere değinip, AB’nin hangi yapı içinde olduğunu tespit etmek gerekir.

1) Üniter Devlet : Tek yapılı devlet olarak isimlendirilen üniter devlet, devletin ülkesinin genelinde uygulanabilir tek bir hukuk sisteminin mevcut olduğu devlet biçimidir⁵⁷. Merkezdeki yetki yoğunlaşması ise, denetimi merkezde olmak üzere yerel özerk birimlerle aşılma ve doğrudan demokrasi hedefine ulaşılmaya çalışılmaktadır⁵⁸. Bölge Devlet modelinde⁵⁹ ise örnek olarak İtalyan Anayasası’na göre, özerk bölge yönetimleri, ulusal parlamentonun belirlediği temel ilkeler çerçevesinde, ulusal yarar ve diğer bölgelerin yararına aykırı olmayacak şekilde, yasama niteliğine sahiptirler⁶⁰.

Değerlendirme

Kanımca, AB anayasasının yürürlüğe girmesi halinde , müktesebatın geldiği nokta da değerlendirildiğine, AB’nin isimlendirilmesi “Bölge Devlet” şeklinde olmalıdır. Üye devletlerin Adalet ve İçişleri alanında sağladığı işbirliği, Avrupa Savcılığının üye devletlerdeki yetkisinin varlığı ve bunun üstüne Birlik hukukunun iç hukuklara olan üstünlüğü⁶¹ de göz önüne alınırsa, federal ve konfederal yapının⁶² da ötesine geçilmiş olunacaktır. AB’nin mimarlarından Jean Monnet’in “*Egemen uluslar ancak bugünün sorunlarının çözümünde bir çerçevedir. Avrupa Topluluğu ise, yarının dünyasının örgütlenme biçimlerinin bir aşamasıdır*”⁶³ diyerek, henüz 50’lerde, AB’nin amacının,

⁵⁶ Claus Offe, **Demokratie und Wohlfahrtsstaat : Eine europäische Regimeform unter dem Streß der Integration**, in: Streeck, 1998, s. 99-136 Aktaran: Jürgen Habermas, **Küreselleşme ve Milli Devletlerin Akibeti** (Siyasi Denemeler), Medeni Beyaztaş (Çev.), İstanbul, Bakış, 2002, s.41

⁵⁷ İbrahim Ö. Kaboğlu, **Anayasa Hukuku Dersleri**, İstanbul, Legal, 2005, s. 134

⁵⁸ ibid.,136-7

⁵⁹ Örneğin İtalya,İspanya ve tartışmalı olmakla beraber Fransa ve Birleşik Krallık

⁶⁰ Carlo Desideri, “Italian Regions in the European Community”, **The European Union and the Regions** (Editor: B.Jones, M.Keating),Oxford, Clarendon Press,1995 ; Aktaran: Uygun, “Üniter ve Federal Devlet Açısından Egemenliğin Bölünmezliği İlkesi”, **Cumhuriyet’in 75. Yıl Armağanı**, İstanbul Üniversitesi, 1999, s.416

⁶¹ ATAD’ın bu konudaki kararı için bkzn. Case 6/64 Flaminio Costa v. Enel,1964, ECR 585

⁶² infra., 15,16.

⁶³ Aktaran, Atilla Nalbant, **Üniter Devlet Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye**, İstanbul, Yapı Kredi, 1997, s.320

açıkça ulus devletlerin yok edilerek, Avrupa ulus devletinin yaratılması olacağını belirtmiştir. Ancak ulus-devlet olmak için AB'nin Avrupa ulusu yaratması gerekmektedir. Avrupa'da bu çalışmalar eğitim ve sivil toplum kuruluşları yolu ile sağlanmaya çalışılmaktadır⁶⁴. Uluslar arası ilişkilerin konusuna girmekle beraber belirtmek gerekir ki ; bu yapay ve samimiyetten uzak çalışmaların asıl amacı açıkça çokuluslu şirketlere uygun faaliyet alanları yaratmaktır. Bu sav, Avrupa'da euro aleyhtarları yada küreselleşme karşıtları tarafından da benimsenmektedir.

2) Federal Devlet : Federal Devlette, birbirine olan üstünlükleri ayrıntıda gizli olan iki yönetim söz konusudur. Devletin ülkesinin tümünde (federe yönetimlerin yetkisine girmeyen alanlarda) yetkisi olan Federal hükümet ve ülkenin belli bölgelerinde (Federe hükümetin yetkisine girmeyen konularda) yetkileri olan Federal yönetimler⁶⁵. İşte bu yönetimler bir bütün olarak, kendilerine kesin çizgilerle tanınmış alanlarda tam yetkilidir. Herhangi bir yetki çatışmasını, genelde o devletin anayasal düzenine dair yargılama görevi tanınmış mahkemeler çözer. Federal devlette, ülkenin tek anayasası, tek parlamentosu ve tek hükümeti yoktur. Örneğin ABD'de 51 anayasa, 51 parlamento ve 51 hükümet vardır⁶⁶.

Değerlendirme

AB Anayasasının yürürlüğe girmesi halinde, üye devletlerin anayasalarının değeri ikincil hale gelecektir. Bu durumda AB'yi federal hükümet üye devletleri federe yönetim durumunda düşünürsek, açıkça bir üstünlüğün AB anayasasına tanınması halinde federalizmden bahsedemeyiz. Ancak Europol ve Avrupa Savcılığı kurumlarının geleceği noktada, sınırlarının son derece kesin çizgilerle belirlenmesi halinde, ve üye devletlerin yargılama yetkisinin üstün tutulacağı bir statüde, federal yapıdan, bu alan dahilinde söz etmek mümkün olabilir. 1. sütun çerçevesinde artık nitelikli çoğunluk ile karar alınabilmesi, federalizm olgusunu ortaya çıkarsa da, uluslararası hukukta devleti Federal hükümetin temsil etmesi ve AB'nde halihazırda Federal Hükümet niteliğine

⁶⁴ 2002 yılında bizim de katıldığımız bir uluslararası konferansın konu başlığı şu idi ; “ Ulusal farklılıkları engellemek ve Avrupa Kimliğini yaratmak”. European Business School, Model European Council, 2002 www.ebs.de

⁶⁵ Uygun O., **Federal Devlet**, İstanbul, Çınar, 1996, s.28,29

⁶⁶ Uygun O., “Üniter ve Federal Devlet Açısından Egemenliğin Bölünmezliği İlkesi”, s. 391

sahip organının olmaması, kesin ayırım ile AB'nin mevcut yapısının federasyon olmadığını göstermektedir. Ancak ikili ayırım yapan Chantebout, AB'nin kurumsal yapılanması içinde ortak direk olan AT'nun federal bir yapıya sahip olduğunu, bunun yanında diğer işbirliği alanlarında konfederal tipte, siyasi bir işbirliğinin bulunduğunu ileri sürmektedir⁶⁷. Nalbant ise, üye devletlerin ulusal kimliklerinin dikkate alınması gerektiği için, AB'nin üniter bir devlet olamayacağını, konfederal yapının ise fazla bürokratik olması nedeniyle AB'nin eninde sonunda Avrupa Federal Devleti olacağını iddia etmektedir⁶⁸.

3) Konfederal Devlet : Üniter devlette merkezi yönetimin egemenliğinden bahsedilirken, Konfederasyonlarda egemenlik, ona üye devletlere aittir. Konfederal devletler, uluslararası bir antlaşma çerçevesinde belli konularda ortak hareket etmek için bir araya gelerek, sınırları belli organlar kurarlar⁶⁹. Bu bağlamda konfederasyon tek bir devlet olarak kabul edilemez ve uluslararası hukuk kişisi olarak sayılamaz⁷⁰.

Değerlendirme

İşte bu noktada Uygun'a katılarak, mevcut AB sisteminin Konfederasyona yakın olduğunu belirtebiliriz⁷¹. Çünkü uluslararası hukuka göre Konfedere devletlerin, egemenliğin negatif yönü itibariyle, dışa karşı bağımsızlıkları vardır. Bu durum AB'ndeki üye devletlerde kendisini göstermektedir. Federe yönetimlerle karşılaştırıldığında, kendi ülkelerinde çok daha geniş yetkilere ve dış ilişkilerde ise antlaşma ile bağımlı olarak serbestçe hareket imkanına sahiptirler. Oysa federe yönetimlerin uluslararası hukukta işlemde bulunması ancak federal hükümetin yetki izni ile gerçekleşmektedir. Bu duruma bağlı olarak bir iddia, AB'nin mevcut durumunun "federalleşme içinde olan bir konfederasyon" olduğu şeklindedir⁷². Kanaatime göre ise, "üniterleşmek zorunda olan bir konfederasyon".

⁶⁷ Bernard Chantebout, *Droit Constitutionnel Science Politique*, A.Colin, Paris, 10e Ed., 1991, s.65 vd Aktaran: Nalbant A. - op.cit., 321.

⁶⁸ İbid., 324.

⁶⁹ Malcolm N. Shaw, *International Law*, 5. Ed., Cambridge University Pres, 2004, s.214

⁷⁰ Erdoğan Teziç, *Anayasa Hukuku*, 5.Bası, İstanbul, Beta, 1998, s.127

⁷¹ Uygun, "Avrupa ve Türk Anayasası: Temel İlkeler Yönünden Genel Bir Değerlendirme", s.385

⁷² İbid., 386.

SONUÇ

AB'nin siyasi teşkilatlanma olarak geldiği nokta ile devletler hukuku⁷³ karşılaştırıldığında, şu fark göze çarpmaktadır ; Devletin yetkisine getirilen sınırlamalar, yine devletler tarafından yaratılan hukuk ile gerçekleşirken, AB'de bu istisnalar, üye devletlerin AB organlarına 'verdiği'⁷⁴ yetki ile bu organların aldığı kararlar ile sağlanmaktadır. Ancak AB'nde bir takım konularda hükümetler arası modeli seçilmiştir. Örneğin, devletlerin egemenliğine sıkı sıkıya bağlı adalet ve içişleri mevzuatı AB'nin 3. sütununda yer alır. AB Anayasasının yürürlüğe girmesi durumunda ise tek bir hukuki metin üzerinde karar alma mekanizması işletilmeye başlanabilmektedir. Bu durumda, sui generis yapıda olduğu iddia edilen AB'nin içinde özgürlüklerle, kamusal yetkilerin aynı hızda gelişmemesi sonucu Birliğin nihayete ermesine sebep verecek olan kırılma noktası aşılabilmektedir. Ancak Anayasanın referandumlar sonucu reddedilmesi halinde altından kalkılamayacak bir yapı, büyük külfet oluşturacaktır. O halde AB'nin önündeki seçenekler gittikçe azalmaktadır. Kanaatimizce bu durumda AB mevcut durumunu ya koruyucu tedbirlerle niteliğini değiştirmeden devam ettirmesi gerekecek ya da bölgesel devlet modeli olarak Avrupa Devleti yolunu seçmesi gerekecektir.

⁷³ AB hukuku geniş anlamda uluslararası hukukun konusu olmakla beraber, devletler hukuku sadece devletler arasındaki hukuku anlatmak için belirtilmiştir.

⁷⁴ Burada yetkinin devredildiği de söylenmekle beraber kanımca bu doğru değildir. Çünkü yetki devri yetkinin geri alınamaması sorununu doğuracaktır. Oysa ki yetki verilmesinde her zaman bunun geri alınması mümkündür.

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABA	: Avrupa Birliği Antlaşması
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKÇT	: Avrupa Kömür Çelik Topluluğu
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AAET	: Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
AGSP	: Ortak Dış ve Savunma Politikası
AT	: Avrupa topluluğu
ATAD	: Avrupa toplulukları Adalet Divanı
A.Ü.S.B.F	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Bknz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
Çev.	: Çeviren
ECR	: European Court of Justice
Ed.	: Edition
ECU	: European Currency Unit
EU	: European Union
İbid.	: Aynı
İnfr.	: Aşağıda
İKV	: İktisadi Kalkınma Vakfı
İÜSBFD	: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
m.	: Madde
UCLAF-OLAF	: European Anti-Fraud Office
op. Cit.	: atıf yapılan eser
R.G.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
Supra.	: Yukarıda

KAYNAKÇA

AB KOMİSYONU, Topluluğun Mali Çıkarlarının Cezai Korunması ve Avrupa Savcılığı Hakkında Yeşil Kitap, Durmuş Tezcan (Çev.), İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 2003.

AKAL Cemal Bali, "Devlet, Yasa, Hakimiyet", Cumhuriyet'in 75. Yıl Armağanı, İstanbul Üniversitesi, 1999.

CENTEL Nur, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 3. Bası, Beta, İstanbul 2005.

DE BÚRCA Gráinne, Paul Craig, , EU Law Text,Cases and Materials, 3.Edition, Oxford, 2003.

DELMAS-MARTY Mireille, J.A.E. Vervaele, AB Mali Çıkarlarının Korunmasına İlişkin Ceza Hukuku Kuralları (Corpus Juris) Serap Keskin, Hamide Zafer, Ümit Kocasakal (Çev.), Seçkin, Ankara, 2001.

ERDEM Mustafa Ruhan, Avrupa Birliği Hukuku'nun Üye Devletlerin Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukuna Etkileri, Ankara, Seçkin, 2004.

GIFIS Steven H., Law Dictionary, 5. Edition, Barron's Legal Guides, 2003.

HABERMAS Jurgen, Küreselleşme ve Milli Devletlerin Akibeti (Siyasi Denemeler), Medeni Beyaztaş (Çev.), İstanbul, Bakış, 2002.

KABOĞLU İbrahim Ö., Anayasa Hukuku Dersleri, İstanbul, Legal, 2005.

KOCASAKAL Ümit, Avrupa Birliği Ceza Hukukunun Esasları, İstanbul,Vedat, 2004.

KÖSEOĞLU Hasan, "Avrupa Hile İle Mücadele Ofisi- OLAF", Gümrük Dergisi, Ekim 2002.

LODGE Juliet, Mustafa Bayburthlu, Avrupa Birliğinin Adalet ve İçişleri Alanındaki Müktesebatı ve Türkiye'nin uyumu, İKV Yayınları, İstanbul 2002.

NALBANT Atilla, *Üniter Devlet Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye*, İstanbul, Yapı Kredi, 1997.

ÖZCAN Mehmet, "Avrupa Birliği Adli İşbirliği Birimi (Eurojust) : Gelişim ve Perspektifler", *Avrupa Arştırmaları Dergisi*, c.13, sayı 1-2, 2005.

SHAW Malcolm N., *International Law*, 5. Edition, Cambridge University Pres, 2004.

TEKİNALP Ünal ve diğerleri, *Avrupa Birliği Hukuku*, 2.Bası, Beta, İstanbul, 2. Bası, 2002.

TEZCAN Durmuş, "Avrupa Toplulukları Hukuk Düzeni İçinde Ceza Hukukunun Yeri", Prof. Aziz Köklü'nün Anısına Armağan, A.Ü.S.B.F., 1984.

TEZCAN Durmuş, "Atatürk Hukuk Devriminin bir yönü: Adli Kapitülasyonlardan Uluslararası Ceza Hukukunun Modern İlkelerine Geçışı", BM Türk Derneği Yayınları No:8 Atatürk'e Armağan, 1982.

TEZİÇ Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, 5.Bası, İstanbul, Beta, 1998.

TOLUNER Sevin, *Milletlerarası Hukuk Dersleri (Devletin Yetkisi)*, İstanbul, Beta, 1996, 4. Bası

TOWNSEND Adam, *Police and Judicial Cooperation : Europol & Eurojust , The centre for european Reform*, 2002.

UYGUN Oktay, "Avrupa ve Türk Anayasası: Temel İlkeler Yönünden Genel Bir Değerlendirme", *Anayasa Yargısı*, 28-29 Nisan 2005.

UYGUN Oktay, *Federal Devlet*, İstanbul, Çınar, 1996.

UYGUN Oktay, "Üniter ve Federal Devlet Açısından Egemenliğin Bölünmezliği İlkesi", *Cumhuriyet'in 75. Yıl Armağanı*, İstanbul Üniversitesi, 1999.